

POSTANOWIENIE

Dnia 28 stycznia 2026 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Leszek Bielecki

w sprawie z odwołania J.Ś. i T.Ś.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Poznaniu

o podleganie ubezpieczeniom społecznym,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w dniu 28 stycznia 2026 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołujących się od wyroku Sądu Apelacyjnego
w Poznaniu z dnia 18 grudnia 2024 r., sygn. akt III AUa 964/23,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Poznaniu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 18 grudnia 2024 r., III AUa 964/23, oddalił apelację odwołującej się J.Ś. i płatnika składek T.Ś. od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z 15 czerwca 2023 r., VIII U 445/23, oddalającego jego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Poznaniu z 30 listopada 2022 r. stwierdzającej, że odwołująca się jako pracownik u płatnika składek podlegała obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu od 8 października 2014 r. do 22 lipca 2016 r. oraz podlegała obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, wypadkowemu jako osoba współpracująca z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność od 23 lipca 2016 r.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku wywiodła odwołująca się. We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazała, że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), ewentualnie w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), ewentualnie skarga jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Uzasadniając powyższy wniosek wskazała, że istotą problemu, którego dotyczy niniejsza sprawa jest sposób wykładni art. 8 ust. 11 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2025 r., poz. 350, dalej jako ustawa systemowa) zastosowany w sprawie. Sąd stanął bowiem na stanowisku, że *de facto* każda forma współpracy przy prowadzeniu działalności gospodarczej pomiędzy małżonkami skutkować będzie zakwalifikowaniem tego, który nie prowadzi działalności gospodarczej, jako osoby współpracującej. Sąd przy tym poczynił *a priori* domniemanie, że w małej kancelarii praca każdego pracownika jest istotna, a następnie wyprowadził z niego wniosek, iż przesądza to o tym, że żona płatnika składek jest osobą współpracującą. Dalej skarżąca wskazała, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się, że sąd powinien zbadać wszelkie okoliczności świadczenia pracy przez małżonka i zastosować ich ocenę, w oparciu o obiektywne kryteria oraz zbadać, czy podejmowane czynności nie mają charakteru wtórnego wobec głównej działalności przedsiębiorstwa.

Dodatkowo skarżąca wskazała, że przedmiotowy problem materialnoprawny można także zakwalifikować jako istotne zagadnienie prawne, którego rozwiązanie wymaga pogłębionej analizy. Wydaje się, że konieczne jest przesądzenie, czy w wypadkach, w których zarówno okoliczności faktyczne, jak i specyfika zawodu świadczonego przez przedsiębiorcę w ramach wykonywanej działalności gospodarczej wyklucza możliwość bezpośredniego wykonywania najważniejszych czynności przez pracownika, małżonek tegoż przedsiębiorcy może być uznany za osobę współpracującą.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługiwała na przyjęcie do merytorycznego rozpoznania.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek, gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Wiosek ten powinien zawierać profesjonalny wywód prawny nawiązujący do wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. przesłanek przedsądu ze wskazaniem, które z nich występują w sprawie i z uzasadnieniem stanowiska skarżącego (postanowienie Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06).

Przede wszystkim skarżąca powołała się na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. Odnosząc się do tej przesłanki przedsądu należy wskazać jakie przepisy mają być przedmiotem wykładni Sądu Najwyższego, co więcej, powinny one należeć do katalogu przepisów, których naruszenie przez sąd drugiej instancji zarzucono w ramach podstawy skargi (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 4 września 2002 r., I PKN 682/01, OSNP 2004 nr 12, poz. 211). Rzeczą skarżącego jest wykazanie, że określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości (ze sprecyzowaniem, na czym te poważne wątpliwości polegają), nie doczekał się wykładni bądź niejednolita jego wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które to orzecznictwo należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, LEX nr 315351; z 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133; z 13 grudnia 2022 r., I USK 21/22, LEX nr 3556521; z 28 czerwca 2023 r., I USK 160/22, LEX nr 3575124). Oczywiście jest, że budzący wątpliwości interpretacyjne przepis musi mieć zastosowanie w sprawie, a jego wykładnia – mieć znaczenie dla jej rozstrzygnięcia. Przedmiotem zainteresowania Sądu Najwyższego jest jednak sam przepis, a nie rozstrzygnięcie konkretnego sporu. Stąd też wspomniane wątpliwości interpretacyjne powinny być na tyle poważne, by ich wyjaśnienie nie sprowadzało się do prostej wykładni

przepisów. W tym wyraża się publicznoprawny charakter skargi kasacyjnej. Celem realizowanym w wyniku rozpoznania skargi kasacyjnej jest bowiem ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni przepisów prawa oraz orzeczeń wydawanych przez sądy powszechne (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147 i z 23 lutego 2023 r., III USK 163/22, LEX nr 3538161).

Tymczasem argumentacja skarżącej ogranicza się jedynie do twierdzenia, że Sąd drugiej instancji dokonał błędnej wykładni art. 8 ust. 11 ustawy systemowej i pominął ugruntowaną interpretację tego przepisu, co w konsekwencji doprowadziło do uznania, że odwołująca się jest osobą współpracującą z płatnikiem składek. Twierdzenia te stanowią jedynie polemikę z ustaleniami dowodowymi i oceną dowodów dokonaną przez Sądy orzekające w sprawie, co zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. uchyla się spod kontroli kasacyjnej, gdyż niedopuszczalna jest argumentacja skargi, której podstawę stanowi zakwestionowanie ustaleń faktycznych i ocena materiału dowodowego sprawy. Ustalenia te wskazują, że ocena czy pomoc świadczona przez małżonka może być uznawana za współpracę w rozumieniu art. 8 ust. 11 ustawy systemowej, stanowiącą w myśl art. 6 ust. 1 pkt 5 tej ustawy podstawę do objęcia tej osoby obowiązkowymi ubezpieczeniami: emerytalnym i rentowymi, wymaga uprzedniego zbadania stanu faktycznego nie tylko w zakresie charakteru i rodzaju czynności podejmowanych przez członka rodziny, ale także czasu potrzebnego na ich wykonanie, ich wartości i zorganizowania.

Sąd Najwyższy jednolicie przyjmuje, że za współpracę przy prowadzeniu działalności gospodarczej powodującą obowiązek ubezpieczeń: emerytalnego i rentowych uznać można tylko taką pomoc udzieloną przedsiębiorcy przez jego małżonka, która ma charakter stały i bez której stanowiące majątek wspólny małżonków dochody z tej działalności nie osiągałyby takiego pułapu, jaki zapewnia współdziałanie przy tym przedsięwzięciu. Takie rozumienie współpracy przy prowadzeniu działalności gospodarczej odpowiada bowiem celom ustawy systemowej wyrażającym się przymusem ubezpieczenia, na zasadzie równości, wszystkich zarobkujących własną pracą (niezależnie od podstawy jej świadczenia). W wyroku z dnia 20 maja 2008 r., II UK 286/07 (OSNP 2009 nr 17-18, poz. 241), Sąd Najwyższy podkreślił, iż ustawa systemowa nie zawiera legalnej definicji

"współpracy przy prowadzeniu działalności", a przy interpretacji tego sformułowania nie można abstrahować od obowiązków małżonków wynikających w Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, a także od *ratio* objęcia współpracowników obowiązkiem ubezpieczenia społecznego, jakim jest jak najszersze zabezpieczenie obywateli na wypadek wystąpienia ryzyk ubezpieczeniowych, co jednak nie prowadzi do konstatacji, że w każdej sytuacji wykonywania określonego zadania (pracy) przez małżonka osoby prowadzącej działalność gospodarczą, na rzecz małżonka - przedsiębiorcy, dla celów prowadzonej przez niego działalności musi i może być kwalifikowana jako współpraca przy prowadzeniu tej działalności, wymagająca objęcia obowiązkiem ubezpieczenia społecznego. Podobny pogląd wyraził Sąd Najwyższy również w wyroku z 24 lipca 2009 r., I UK 51/09 (LEX nr 529767). Cechami konstytutywnymi pojęcia "współpraca przy działalności gospodarczej", o której mowa w art. 8 ust. 11 ustawy systemowej są występujące łącznie - istotny ciężar gatunkowy działań współpracownika, które nie mogą mieć charakteru wtórnego, bezpośredni związek z przedmiotem działalności gospodarczej, stabilność i zorganizowanie oraz znaczący czas i częstotliwość podejmowanych robót (por. wyrok Sądu Najwyższego z 6 stycznia 2009 r., II UK 134/08, OSNP 2010 nr 13-14, poz. 170 oraz z 6 marca 2019 r., II UK 508/17, OSNP 2019 Nr 12, poz. 146).

Stąd też, jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z 23 kwietnia 2010 r., II UK 315/09 (LEX nr 604215), fikcja prawna ustanowiona art. 8 ust. 2 ustawy systemowej ma zastosowanie tylko do takiej osoby, która spełnia wszystkie kryteria określone w art. 8 ust. 11 tej ustawy, a w tym warunek współpracy przy prowadzeniu pozarolniczej działalności rozumianej jako wykonywanie prac takiego rodzaju, rozmiarze i częstotliwości, że mają one istotny wymiar ekonomiczny i organizacyjny dla tej działalności.

Z ustaleń poczynionych w sprawie, którymi Sąd Najwyższy jest związany (art. 398¹³ § 2 k.p.c.) wynika, że odwołująca wykonywała znaczną część czynności pozwalającą na prawidłowe funkcjonowanie kancelarii i co za tym idzie pracę adwokata, jednocześnie znaczenie tych czynności dla prowadzonej działalności niewątpliwie było bardzo istotne, bowiem pozwalało płatkowi składek (mężowi odwołującej się) na prowadzenie działalności gospodarczej (kancelarii adwokackiej),

zgodnie z obowiązującymi przepisami wynikającymi z Prawa o Adwokaturze. Realizacja tych czynności przez odwołującą miała znaczenie na usprawnienie działalności płatnika składek jako adwokata i prowadzona była stale i systematycznie.

Z powyższych względów skarga również nie jest oczywiście uzasadniona.

Strona skarżąca nie zdołała zatem wykazać, że zachodzi potrzeba rozpoznania przez Sąd Najwyższy wniesionej przez nią skargi kasacyjnej, wobec czego na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzeczono jak w sentencji.

[SOP]